רבי שמעון אומר אלא עשרה פרים. פר לכל שבט ושבט ופר לבית דין. וטעמייהו דכולהו מפרש בגמרא: **הורו בית דין ועשו שבעה שבטים או רובן.** של כל שבט ושבט דשבעה שבטים וכגון דהוי רובן של ישראל מביאין פר וכו' דברי רבי מאיר [דס"ל] ב"ד מביאין פר ולא לבור: **רבי יהודה אומר ז' שבטים אחטאו מביאין ז' פרים ואחר שבטים אלא חטאו מביאין פר פר ע"ד הגדול.** אבל שבט אחד בהוראת בית דין הגדול שהשאר שבטים אלא חטאו מביאין על ידיהן פר ופר ואילו דקאמר ר' יהודה אמר ר' יוחנן מביאין פר ושעיר בעבודת כוכבים מביאין פר ושעיר דברי ר"מ [6]רבי יהודה אומר א"ז שבטים שחטאו מביאין ז' פרים ושאר שבטים שלא חטאו מביאין על ידיהן פר [2]שאף אלו שלא חטאו מביאין ע"י חוטאין ר"ש אומר ח' פרים ובעבודת כוכבים ח' פרים וח' שעירים פר ושעיר לכל שבט ושבט פר ושעיר לב"ד הורו ב"ד של אחד מן השבטים ועשה אותו השבט על פיהן אותו שבט הוא חייב ושאר כל השבטים פטורין דברי רבי יהודה וחכמים אומרים [3]אין חייבין אלא על הוריות בית דין הגדול בלבד שנאמר [1]ואם כל עדת ישראל ישגו ולא עדת אותו שבט: **גמ' [6]ת"ר ידעו שהורו וטעו מה הורו יכול יהו חייבין ת"ל [2]ונודעה החטאת [7]ולא שיודעו החוטאין אשר חטאו חטאו שני שבטים מביאין שני פרים חטאו שלשה מביאין שלשה או אינו אומר אלא חטאו שני יחידים מביאין שני פרים חטאו ג' מביאין ג' ת"ל הקהל הקהל חייב וכל קהל וקהל חייב כיצד חטאו שני שבטים מביאין שני פרים חטאו ז' מביאין ז' ושאר שבטים שלא חטאו מביאין על ידיהן פר פר שאפילו אלו שלא חטאו מביאין ע"י החוטאין לכך נאמר קהל לחייב על כל קהל וקהל דברי רבי יהודה ר"ש אומר ז' שבטים שחטאו מביאין ז' פרים ובית דין מביאין על ידיהן פר שנאמר למטה קהל ונאמר למעלה קהל מה קהל האמור למעלה ב"ד עם הקהל אף קהל האמור למטה ב"ד עם הקהל רבי מאיר אומר ז' שבטים שחטאו ב"ד מביאין על ידיהם פר והן פטורין נאמר קהל למטה ונאמר קהל למעלה מה קהל האמור למעלה ב"ד ולא צבור אף קהל האמור למטה ב"ד ולא צבור [6]רבי שמעון בן אלעזר אומר משמו [8]חטאו ששה שבטים והם רובו של קהל או ז' אע"פ שאינו רובו של קהל מביאין פר**

רבי שמעון אומר י"ג פרים ובעבודת כוכבים שלשה עשר פרים וי"ג שעירים פר ושעיר לכל שבט ושבט פר ושעיר לב"ד הורו ב"ד ועשו ז' שבטים או רובן על פיהן מביאין פר ובעבודת כוכבים מביאין פר ושעיר דברי ר"מ [6]רבי יהודה אומר א"ז שבטים שחטאו מביאין ז' פרים ושאר שבטים שלא חטאו מביאין על ידיהן פר [2]שאף אלו שלא חטאו מביאין ע"י חוטאין ר"ש אומר ח' פרים ובעבודת כוכבים ח' פרים וח' שעירים פר ושעיר לכל שבט ושבט פר ושעיר לב"ד הורו ב"ד של אחד מן השבטים ועשה אותו השבט על פיהן אותו שבט הוא חייב ושאר כל השבטים פטורין דברי רבי יהודה וחכמים אומרים [3]אין חייבין אלא על הוריות בית דין הגדול בלבד שנאמר [1]ואם כל עדת ישראל ישגו ולא עדת אותו שבט: **גמ' [6]ת"ר ידעו שהורו וטעו מה הורו יכול יהו חייבין ת"ל [2]ונודעה החטאת [7]ולא שיודעו החוטאין אשר חטאו חטאו שני שבטים מביאין שני פרים חטאו שלשה מביאין שלשה או אינו אומר אלא חטאו שני יחידים מביאין שני פרים חטאו ג' מביאין ג' ת"ל הקהל הקהל חייב וכל קהל וקהל חייב כיצד חטאו שני שבטים מביאין שני פרים חטאו ז' מביאין ז' ושאר שבטים שלא חטאו מביאין על ידיהן פר פר שאפילו אלו שלא חטאו מביאין ע"י החוטאין לכך נאמר קהל לחייב על כל קהל וקהל דברי רבי יהודה ר"ש אומר ז' שבטים שחטאו מביאין ז' פרים ובית דין מביאין על ידיהן פר שנאמר למטה קהל ונאמר למעלה קהל מה קהל האמור למעלה ב"ד עם הקהל אף קהל האמור למטה ב"ד עם הקהל רבי מאיר אומר ז' שבטים שחטאו ב"ד מביאין על ידיהם פר והן פטורין נאמר קהל למטה ונאמר קהל למעלה מה קהל האמור למעלה ב"ד ולא צבור אף קהל האמור למטה ב"ד ולא צבור [6]רבי שמעון בן אלעזר אומר משמו [8]חטאו ששה שבטים והם רובו של קהל או ז' אע"פ שאינו רובו של קהל מביאין פר**

אמר מר ונודעה החטאת ולא שיודעו החוטאין מאן תנא אמר רב יהודה אמר רב ואיתימא רבא דלא כרבי אליעזר [6]דתנן [6]אמר ר' אליעזר מה נפשך אם חלב אכל חייב נותר אכל חייב רב אשי אמר אפילו תימא רבי אליעזר שאני הכא דכתיב [2]אשר חטאו עליה התם נמי הכתי' [3]אשר חטא בה ההוא מיבעי ליה [6]פרט למתעסק מ"ט דר' יהודה קסבר ארבעה קהלי כתיבי קהל הקהל קהל הקהל חד לחייב על כל קהל וקהל וחד [6]להוראה תלויה בב"ד ומעשה תלוי בקהל וחד לגרירה וחד לשבט שעשה בהוראת ב"ד ור"ש תלתא קהלי כתיבי הקהל קהל הקהל מעיני הקהל אורחיה דקרא הוא כדאמרי אינשי מעיני דפלניא חד לחייב על כל קהל וקהל ותרי אחריני נאמר למטה קהל ונאמר למעלה קהל מה להלן ב"ד עם הקהל אף כאן ב"ד עם הקהל [6]ור"מ קהל הקהל לא דריש הלכך תרי קהלי כתיבי מיבעי ליה לנאמר למטה קהל ונאמר למעלה קהל מה להלן ב"ד ולא צבור אף כאן ב"ד ולא צבור ורשב"א מ"ט כתי' [4]והיה אם מעיני העדה אלמא מיעוטא דכתי' מעיני וכתי' [5]כי לכל העם בשגגה למימרא דרובא אין מיעוטא לא הא כיצד עשו ו' והן רובו של קהל או ז' אע"פ שאינו רובו של קהל חייבין

תוספות

אם חלב אכל חייב כו'. תימה מי דמי התם בין נחלב בין בנותר חד קרבן הוא אבל הכא קרבן דעבודת כוכבים הוא שזה נחלב. ול"ל דה"ג דתנן אם חלב אכל חייב דלא חיישי לגזרה דלא לחייבי חטאות. ור"ש תלתא קהלי כתיבי כו'. יש ספרים דגרסי תרי קהל כתיבי וכן נראה דמיתר דחד קהל כוליה קרא לאוכחא דקרא וחד קהל דרשינן קהל הקהל והיינו תרי קהל. ולר' מאיר חד קהל כוליה לאוכחא דקרא ומיניה נמי שמעינן דלחייבי בדמי דלא בלבוד וחד קהל לגב"ש ולפי הגירסא הכתוב בספרים בעי לאמר דתרוייהו אתו לג"ש ולא נהירא. מיהו אפשר דמלמודא בעי לאמר דרבי

מ) א ב מיי' פי"ב מהל' שגגות הלכה ח סמג עשין ריז:
מא ג מיי' שם הל' ג ופי"ג שם הלכה ח סמג שם:
מב ד מיי' שם פי"ד הלכה ד סמג שם:
מג ה מיי' שם פי"ב הלכה ח ופרק י"ג הלכה ב סמג שם:

רבינו חננאל

פי' כן נמי זה היחיד עשה. ואיכא למימר מזיד ואיכא למימר שוגג הלכך מייתי אשם תלוי (שיין לדף ד ע"א) ולא מבעיא למאן דאמר צבור מייתי הפר דהא מפרסמא מלתא ואיכא למימר בדעת עצמו תלה דחייב. דתניא בתוספתא (פ"א) יחיד שעשה בהוריית עצמו חייב שנאמר והנפש אשר תעשה וגו' אלא אפילו למאן דאמר ב"ד מייתו קרוב לחובה הוא דאי שאיל הוו אמרי ליה: א"ר יוסי בר אבין ואי תימא ר' יוסי בר זבידא משל דסומכוס למה הוא דומה לאדם שהביא כפרתו בין השמשות ספק ביום נתכפר לו ספק בלילה נתכפר לו דפטור מאשם תלוי פ' קי"ל דכל הקרבנות אינן כשרים אלא ביום דכתי' בפרשת צו את אהרן ביום צותו את בני ישראל להקריב וגו' ותניא בסיפרא ביום צותו למדנו לכל הקרבנות שאינן כשרין אלא ביום והשתא אם נזרק דם חטאתו בין השמשות ואיסתפקא ליה אי הוה שהות ויום הוה אי לא ולילה הוה לא מייתו תו על אותו חטא שהביא עליו כפרתו אשם תלוי דכהנים זריזין הן בהו ובחזקת מתכפר קאי [6] ואי קשיא לך היכי אפשר זריקת דם בין השמשות והא תמיד בין הערבים קרב. ומפרש בפסחים בתחלת פ' תמיד נשחט אין לך דבר שמתעכב אחר תמיד של בין הערבים אלא קטורת ונרות ופסח ומחוסר כפורים בערבי פסחים שטובל ואוכל פסחו. ר' ישמעאל בנו של ר' יוחנן בן ברוקה אומר אף מחוסר כפורים בשאר ימות השנה שטובל ואוכל בקדשים לערב משכחת דאי עבר ועבד. אי נמי משכחת לה כגון שקדם הקטורת אימוריו לזריקת דמו דכי האי גוונא כשר. [6] ר' ג' ד' שי' דלא עבדה חצות לילה. כדגרסינן בשחיטת קדשים פרק המזבח מקדש (דף פה) אמר עולא אימורי קדשים קלים שהעלן לפני זריקת דמים אם עלו לא ירדו נעשו לחמו של מזבח אמר רב זירא אף אנן נמי תנינא ונשפך דמה. ומה התם שאם בא לזורקו אין לו מה לזורקו לא תרד. הכא דאם בא לזורקו זורק לא כ"ש. תרגומה אקדישי קדשים דאלמא פשיטא להו דקדשי קדשים כי האי גוונא אם עלו לא ירדו וסיפא אסיקנא הא דעולא דפשיט ר' יוחנן כוותיה [6] ולא מיבעיא למאן דאמר ב"ד מייתי דצניעא מלתא דוודאי פטור אלא אפי' למאן דאמר צבור מייתי ליכא עלה צד חובה דלא אתרמי ליה אינש לשיוליה ולית הלכתא אפי' כחד מתניי' דמתניתין ולא דברייתא. אלא הלכתא כר' מאיר לחודיה דאמר שמואל לעיל אבל חכ"א יחיד שעשה בהוריית ב"ד חייב. אמר ברוך ראינו מי שפירש 7) דאע"פ שהוקרב אחר תמיד של בין הערבים אין בו שום פסול. דהכי אמרינן בפרק תמיד נשחט דאתי עשה דפסח ודאכילת קדשים ודחי עשה דהשלמה. והאי טעמא שיבושא הוא דהנך כפרות דשרינהו רבנן למקרב בתר תמיד הני מילי כפרות דטמאים כגון מצורעים וזבין דמעכבים מלמיכל קדשים כדתנן (פי"ד דנגעים) הביא כפרתו אוכל בקדשים ותנן נמי בתחלת כלים מחוסר כפורים אסור בקדשים אבל כפרות חטאים כגון שגגת שבת ערירות וחלבים דלא מעכבי אכילת קדשים לא קרבי בתר תמיד. ומה שהראונו מן השמים כתבנוהו. בין תבין: **פיסקא** איהו ספק כו'. אקשינן ובן עזאי לא שני ליה בין יושב בביתו למי שהוא במדינת הים ופרקינן

מוסף רש"י

ז' שבטים שחטאו. דהוו ריב שבטים מביאים שבעה פרים, דקסבר ר' יהודה דשבט אחד איקרי קהל והן מביאין ולא ב"ד (לעיל ג.). **מה נפשך.** מעמה היא בכריתות (יט.) חלב ונותר לפניו אכל אחד מהן כשוגג ואינו יודע אחד מהן, ושבת ויום"כ עשה מלאכה באחד מהן ואינו יודע באחד מהן, אשמו ודאי ואמותו עמו בגיר, שגג באחת מהן ואינו יודע באחד מהן, ר"מ מחייב חטאת ר' יהושע פוטר, אמר ר"מ ממה נפשך כו' (שבועות יח:). **להוראה תלויה בב"ד.** דמעיני ועגלה דפר, דהיינו שהורו לעבוד, מעיני הקהל דהיינו ב"ד (לעיל ג.).

תוספות הרא"ש

ת"ר ידעו ב"ד שהורו ושכחו מהו הורו. פי' נודע להם לב"ד שהורו (ב"ד) בטעות אלא ששכחו במה הוא אם בחלב אם בדם והצבור אכלו שניהם אחד בהוראת ב"ד ואחד מדעתם אע"פ שממה נפשך אכלו בהוראת ב"ד דבר שזדונו כרת פטורין דכתיב ונודעה החטאת אשר חטאו עליה שנודע חטא אשר חטאו הצבור ע"פ ב"ד. (שאם) [ואם] הורו ב"ד שחלב הקיבה מותר והצבור אכלו חלב ואינם יודעים אם היה חלב הקיבה או חלב אחר יראה שהצבור מביאין כל א' מהם אשם תלוי כי ספק חלב הקיבה כספק שומן הוא להם כיון שהתירוהו ב"ד ואם חזרו ב"ד ונודע להם שחלב הקיבה אכלו יביאו פר ואם חלב אחר אכלו יביאו כל א' כשבה או שעירה: **או** אינו אלא חטאו ב' יחידים מביאין שני פרים ג' מביאין ג' ויחיד שעשה בהוראת ב"ד פטור אבל ב' חייבין להביא כל אחד פר: הא כיצד חטאו שני שבטים מביאין ב' פרים וה"ה שבט א' מביא פר אלא אגב דתנא שני יחידים תנא נמי ב' שבטים והדר תנא ז' שבטים דאע"ג דאיכא רוב שבטים ורוב גברי דסד"א כחד קהל דמי ותסגי ליה בפר א' אפילו הכי מביא כל שבט ושבט פר: חד לחייב על כל קהל וקהל. לאשמעי' דשבט אחד אקרי קהל וממילא שמעי' אבל יחידי לא וחד למעשה תלוי בקהל והוראה תלוי' בב"ד כדדרש ליה (לעיל דף ג.) מהקהל ועשו (דא"י [דהא"י] הקהל אפנויי מופני

דלכתר' קרא מעיניהם ועשו הקהל למה לי למסמוך מעשה בקהל והוראה תלויה בבית דין מדסמוך ועגלה דבר למעיני: ה"ג רש"י ור"ש תלתא קהל כתיבי קהל הקהל ותרי לג"ש ובכל ספרי ספרד כתוב ור"ש תרי קהל כתיבי חד לחייב על כל קהל וקהל וחד לבית דין כי היכי דצבור מייתי ב"ד נמי מייתי מעיני הקהל לא משמע ליה כר' (ולא גרסי) [ולגירסא] זו לא דריש ה"א דתרוייהו הקהל ואינה מיושרת גירסא זו דהא בברייתא דלעיל ליף ר"ש הא דב"ד מייתי מתרי קהל מג"ש וגם משמע דדוקא ה"א דמעיני הקהל לא דריש כדאמרי אינשי מעיני דפלניא: **ורבי** שמעון בן אלעזר מאי טעמא כתיב והיה אם מעיני העדה [6]. נעשתה לשגגה אפי' מיעוטא. פי' רש"י ז"ל דמעיני משמע קצת עיני ולא כל עיני. והקשה הרמ"ה ז"ל אם ממ"ם דמעיני קדריש אמאי דייק מעיני דכתי' גבי ע"ז דלא איירי בה [ה"ל] למילף ממעיני הקהל דכתיב בשאר מצות דאיירי בה ותו הא מעיני העדה בב"ד הוא דכתיב וגבי הוראת בית דין הגדול בלבד שנאמר [1]ואם כל עדת ישראל ולענין הוראה ועוד הא בהדיא אמרינן בסמוך דהאי מיעוט מנעשתה לשגגה לחוד הוא דדייקי לה מדקאמרינן וצריכי דאי אשמעינן נעשתה לשגגה הוה אמרינן אפילו מיעוטא ולא מצית למימר דמקרא מעיני העדה כתיב קמא קא דייק דהא מעיני העדה בב"ד כתיב וא"כ משמע דקהל בהדי בי דינא בעי ואגן דייקינן מיניה דלבר מבי דינא הוא מדקאמר אי אשמעינן כי לכל העם ה"א רובא בהדי בי דינא קמ"ל נעשתה לשגגה אלא ודאי ממ"ם מעיני לא משמע מיעוט אלא כענין שנאמר (איוב כח) ונעלמה מעיני כל חי וכדכתיב (ויקרא ה) ונעלם ממנו אלא דריש מפשטיה דכתיב נעשתה לשגגה דמשמע נעשתה מ"מ ואפילו מיעוטא והדר כתיב כי לכל העם בשגגה דמשמע רובא. ונ"ל דלא קשיא מידי דהא מעיני העדה דכתיב [בע"ז] לא דריש ליה הוראת ב"ד דהא לקמן רפ"ב תנינן אין חייבין אלא על העלם דבר עם שגגת מעשה ב"ד וכן המשיח ולא בע"ז אלא על העלם דבר עם שגגת מעשה שלה ת"ל מעיני מעיני לג"ש נאמר להלן מעיני ונאמר כאן מעיני [6] מה להלן בב"ד אף כאן בב"ד ומה להלן הע"ד עם שגגת מעשה אף כאן העלם דבר עם שגגת מעשה אלמא עיני העדה דכתי' בע"ז לא אב"ד קאי מדלא כתיב ביה ונעלם אלא מעיני העדה אנעשתה לשגגה קאי ותו לא מידי:

6) עי' תוס' כאן ד"ה שהניח. ב) נראה דל"ל דכי הא גוונא כשר לגמוה הקטרה ואפי' לאחר הקרבת המזבח כל זמן דלא כו'. ג) כאן שייך מ"ש למטה אמר כיון כו'. ד) כ"ה בגרס"י ועי' רש"ש.

6) כ"ה ג"כ בפר"ח אבל לגירסא שלנו מבואר כפרש"י. ב) עי' גמ' שם ופת"כ.

ה: הורו בית דין פרק ראשון הוריות

ור"ש ור"מ. דדרשי תרי קהל לג"ש ולא אייתר חד להורמה תלויה בבית דין אם כן הורמה תלויה בבית דין מנא להו: מעיני העדה נעשתה נשגגה. שנעשה לשגגה על ידי אחרים דהיינו על ידי הורמה ב"ד להורמה תלויה בבית דין: רבא אמר כי לגל העם בשגגה. שיהו כולם תלויין בשגגת הקהל וב"ד להורמה תלויה בב"ד ומעשה תלוי בקהל: **הוה אמינא אפי' מיעוט.** חטאו מביאין פר: **הוה אמינא בית דין בחדי רובא.** ולא יהו מביאין פר עד שיעשו בית דין עם הגבור לדיבעי לבית דין הורמה ועשיה כתב רחמנא והיה אם מעיני העדה נעשתה בשגגה אם מעיני העדה נעשתה בשגגה שנעשה שגגה על ידי אחרים להורמה בלבד תלויה בבית דין: **ילפינן מעיני מעיני.** כתיב הכא מעיני הקהל [ב] וכתיב בעבודת כוכבים והיה אם מעיני העדה: **אבל חד שבט דליכא רובא לא.** והוא הדין לשנים או אלא כולה שבטים: **רבי שמעון אומר מעיני בעי.** פר לכל שבט ושבט ופר לבית דין: **אי בהורמה בית דינו רבי שמעון ליה ליה.** דהא לא מייתר ליה (לא) קהל להורמת בית דינו: **אלא לאו רבי יהודה היא.** וקתני מה הן מביאין פר אחד אלמא לא מייתו שאר שבטים אלא בהורמה בית דין: **אמרי הכא במאי עסקינן כגון שחטאו שבעה שבטים** הוא דאיכא רובא אבל חד שבט דליכא רובא לא או דלמא לא שנא תא שמע מה הן מביאין פר אחד רבי שמעון אומר שני פרים במאי עסקינן אילימא שחטאו שבעה ר"ש תמניא בעי אלא דחטא שבט אחד במאי אי בהוראת בית דינו רבי שמעון לית ליה אלא לאו בהוראת בית דין הגדול ותנא קמא מני אי נימא רבי מאיר הא רובא בעי אלא לאו רבי יהודה [ג](וכגון שחטא שבט אחד) אמרי הכא במאי עסקינן כגון שחטאו ששה שבטים והן רובן של קהל ורבי שמעון בן אלעזר היא דתניא [ד]ר"ש בן אלעזר אומר משמו חטאו ששה והן רובו של קהל או שבעה אף על פי שאינן רובו של קהל מביאין פר תא שמע רבי יהודה אומר שבט שעשה בהוראת בית דינו אותו השבט חייב ושאר כל השבטים פטורין ובהוראת ב"ד הגדול אפילו שאר שבטים חייבים שמע מינה אמר רב אשי מתניתין נמי דיקא דקתני ועשה אותו השבט על פיהם אותו השבט חייב ושאר כל השבטים פטורין למה לי למיתנא ושאר שבטים פטורים הא תנא אותו השבט חייב וכיון דתנא אותו השבט חייב ממילא ידענא שאר שבטים פטורין אלא הא קמשמע לן דבהוראת בית דינו הוא דשאר שבטים פטורים אבל בהוראת ב"ד הגדול אפילו שאר שבטים חייבין שמע מינה איבעיא להו שבט אחד שעשה בהוראת בית דין הגדול לרבי שמעון מי מייתי או לא תא שמע מה הן מביאין פר אחד רבי שמעון אומר שני פרים (במאי עסקינן אילימא שחטאו שבעה) שני פרים שמנה פרים בעי אלא דחטא שבט אחד ובמאי אילימא בהוראת בית דינו רבי שמעון לית ליה אלא בהוראת בית דין הגדול ותסברא תנא קמא מני אי רבי מאיר הא רובא בעי אי רבי יהודה שאר שבטים נמי מייתו (אלא) הא מני רבי שמעון בן אלעזר היא וכדתניא תא שמע וחכמים אומרים לעולם אינו חייב אלא על הוראת בית דין הגדול [ה]מאן חכמים אילימא רבי מאיר רובא בעי אלא לאו רבי שמעון היא שמע מינה ורבי יהודה ורבי שמעון[ז] [א]שבט אחד דאקרי קהל מנא להו אמרי דכתיב [3]ויעמד יהושפט בקהל יהודה וירושלים [ח](נכח חצר בית ה') החדשה [ט]מאי חדשה א"ר יוחנן [2]שחידשו דברים ואמרו טבול יום אל יכנס במחנה לויה מתקיף לה רב אחא בר יעקב ממאי דלמא שאני ירושלים דהוה נמי בנימין אלא אמר רב אחא בר יעקב דכתיב [4]ויאמר אלי הנני מפרך והרביתיך ונתתיך לקהל עמים וגו' מאן אתיליד ליה ההיא שעתא בנימין ש"מ ה"ק רחמנא מתיליד לך השתא קהל אחרינא א"ל רב שבא לרב כהנא דלמא הכי קא"ל רחמנא לכי מתיליד לך בנימין הוא דהוו י"ב שבטים דמתקריית קהל א"ל אלא שנים עשר שבטים איקרו קהל אחד עשר שבטים לא איקרו קהל [ט]תניא ר"ש אומר מה תלמוד לומר [5]ופר שני בן בקר תקח לחטאת אם ללמד שהם שנים והלא כבר נאמר [6]ועשה את האחד חטאת ואת האחד עולה לה' [אלא] יכול [תהא] נאכלת חטאת ללוים ת"ל ופר שני שני לעולה מה עולה לא נאכלת אף**

תוספות

ה"א עד דעבדי בית דין בחדי רובא כו'. תימה דשמא לא"פ שמיעוט נשאלו מלבוד לא מייתו ליה לא מיתוקמא לגיא דלא מיתוקמא לגיא דין כיון דרובא ניתו בגלמא לי טוי בעינן כולהו ניתו לגיעבי בית דין בהלייהו: **שבעה שבטים הוא דמייתי כו'.** לר' יהודה דקאמר בנרייתא לעיל אפילו שני שבטים ה"מ למיבני אבל בב' שבטים לא אלא אמתני' דתניא קמא שבטים ששה כגון שחטאו ששה שבטים דהוו רובן אבל היכא דליכא רובא כיחיד דמו ופטוריס דיחיד שעשה בהוראת ב"ד פטור אי לאמת כיון דסכיל ליה דשבט אחד מיקרי קהל לא שנא שבט אחד ולא שנא שבעה מביאין פר לכל שבט ושבט ופר לב"ד: **אלא הכא במאי עסקינן כגון שחטאו ששה וכו'.** דכיון דאיכא רוב רובא כל דהו קאמר דמביאין פר ופר לב"ד: **אלא לאו רבי שמעון.** וקתני שבט אחד חייב על הורמת בית דין הגדול אלמא כי אמר שבט אחד מיקרי קהל אפי' כי חטא שבט אחד כמרובין דמו ומביאין פר ופר לב"ד והכי סבירא ליה לרבי שמעון דהיכא דליכא רובא בגברי ורובא בשבטים מביאין פר לכל שבט אבל היכא דחטאו ששה והן רובן אי שבעה ואינן רובן כשבט אחד דמו ומביאין פר ופר לבית דין מדקתני מה הן מביאין וכו' ולא מתוקמא ריש אלא כרבי שמעון בן אלעזר כגון שחטאו ששה וכו' וקאמר רבי שמעון שני פרים פר לזו ופר לבית דין: מדכתיב קהל יהודה אלמא דשבט אחד מיקרי קהל: **ודלמא שאני שבט יהודה דהוה עמיה ביתושלים שבט בנימין.** ושני שבטים הוא דאקרי קהל אבל שבט אחד לא: **אלא מהכא בני מפרך והרביתיך ונתתיך לקהל עמים וגו'.** והיכא אמר ליה הכי דכתיב [ט] וילא אלהים אל יעקב עוד בבואו מפדן ארם וגו' וכתיב [י] ויאמר לו אלהים אני אל שדי פרה ורבה גוי וקהל גויים יהיה ממך וגו': **מאן הוה אתיליד ליה בהיא שעתא.** כלומר מאן הוה עתיד למילד ההיא שעתא בנימין ושמע מינה דקאמר ליה רחמנא השתא מתיליד לך קהל אחרינא: **"א שבטים לא.** בתמיהה והא אמרת דשני שבטים איקרו קהל יהודה ובנימין אלא ודאי הכי קאמר ליה דהשתא מתיליד לך קהל אחרינא אלמא שבט בנימין בדבו ריקי קהל:

הכל

מסורת הש"ס

[א] ב"ש כתב שהוא טעות סופר, [ב] [לעיל ג. ע"ש], [ג] [עיתוס' פב. וש"ע], [ד] [פסחים פ. מנחות טו.], [ה] [נ"ל בבית ה' לפני החצר], [ו] פסחים לב: יומות ז: זבחים לב: ע"ש, [ז] ת"כ פרשה ויקהל, [ח] [ויקהל ד], [ט] בראשית לה, [י] [שם].

תורה אור השלם

1. וְהָיָה אִם מֵעֵינֵי הָעֵדָה נַעֲשָׂתָה לִשְׁגָגָה וְעָשׂוּ כָּל הָעֵדָה פַּר בֶּן בָּקָר אֶחָד לְעֹלָה לְרֵיחַ נִיחֹחַ לַיְיָ וּמִנְחָתוֹ וְנִסְכּוֹ כַּמִּשְׁפָּט וּשְׂעִיר עִזִּים אֶחָד לְחַטָּת: במדבר טו כד
2. וְנִסְלַח לְכָל עֲדַת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְלַגֵּר הַגָּר בְּתוֹכָם כִּי לְכָל הָעָם בִּשְׁגָגָה: במדבר טו כו
3. וַיַּעֲמֹד יְהוֹשָׁפָט בִּקְהַל יְהוּדָה וִירוּשָׁלִם בְּבֵית יְיָ לִפְנֵי הַחָצֵר הַחֲדָשָׁה: דברי הימים ב כ ה
4. וַיֹּאמֶר אֵלַי הִנְנִי מַפְרְךָ וְהִרְבִּיתִךָ וּנְתַתִּיךָ לְקָהָל עַמִּים וְנָתְתִּי אֶת הָאָרֶץ הַזֹּאת לְזַרְעֲךָ אַחֲרֶיךָ אֲחֻזַּת עוֹלָם: בראשית מח ד
5. וְלָקְחוּ פַּר בֶּן בָּקָר וּמִנְחָתוֹ סֹלֶת בְּלוּלָה בַּשָּׁמֶן וּפַר שֵׁנִי בֶּן בָּקָר תִּקָּח לְחַטָּאת: במדבר ח ח
6. וְהַלְוִיִּם יִסְמְכוּ אֶת יְדֵיהֶם עַל רֹאשׁ הַפָּרִים וַעֲשֵׂה אֶת הָאֶחָד חַטָּאת וְאֶת הָאֶחָד עֹלָה לַיְיָ לְכַפֵּר עַל הַלְוִיִּם: במדבר ח יב

מוסף רש"י

ויעמד יהושפט. פוטו סיוס נעטכו ישראל מעומאה בעניינס, בדברי הימים (יבמות ז:). **החדשה.** לר הכיס, וקרי לה חדשה מפני חידוש שחידשו וחסיפרו על קדושתו בו ביום ואמרו בטול יום לא יכנס לה (פסחים צב.). לו: שחידשו בה בהלכותיה (זבחים לב:). **בחצר לויה.** בהר הבית (יבמות ז:).

תוספות הרא"ש

אמר אביי אמר קרא [והיה אם מעיני העדה] נעשתה לשגגה עד שתעשה שגגה על ידי אחרים דפשטי' דקרא מעיני העדה לא קאי אב"ד מדלא כתיב ונעלם מעיני העדה אלמא משמע דאציבורא קאי. ומ"מ מדכתיב נעשתה לשגגה ולא כתיב ועשו העדה בשגגה. אלמא משמע שנעשתה שגגה על ידי אחרים שהורו להם היתר. ורבא אמר אמר קרא כי לכל העם בשגגה. דמשמע שכל ישראל שגו בדבר וב"ד בכלל כל העם הם ובשגגת מעשה אי אפשר לכלול בית דין עם הצבור דהא אמרי' בסמוך מדכתיב נעשתה לשגגה מפקי ב"ד משגגת מעשה אלא ע"כ שגגת מעשה דכתיב בב"ד בשגגת הוראה איירי; ה"נ כי שמעינא ליה לר' יהודה ז' שבטים ולא כמו שכתוב במקצת ספרים כי שמעי' ליה לרבי יהודה ב' שבטים דאף אששה מבביא ליה משום דלא תני ר' יהודה לעיל גריר' אלא בז' שבטים ומסתבר למימר דדדקא רובא הוא דגרדי למעוט' ומשום דמביא ליה אף בשבט א' טעו לכתוב ב' שבטים וליתא דמשבט א' עד ז' שבטים קא איבעי: **ובמאי** אי בהוראת בית דינו ר"ש ל"ל. פרש"י ז"ל דהא לא מייתר ליה קרא לעיל להוראת ב"ד והא לאו ראיה היא דתלמודא קא דרשי לעיל הני קהלי אליבא דאינהו דתנאי ודרשי לכל תנא ותנא לפום מאי דשמעי' ליה בקרא ההוא תנא ואי לאו דשמיע ליה בהדיא דר' שמעון פטר שבט שעשאו בהוראת ב"ד הוי מצי למימר דר"ש סבר כר' יהודה דדריש חד לדרשא זו כי היכי דדרש ליה ר' יהודה אלא דאי אהא קא סמוך דקתני במתניתין וחכ"א אינם חייבין אלא על הוראת ב"ד הגדול בלבד ומדקתני חכמים מסתמא מכלל רבנן בני פלוגתייהו דר' יהודה ר"ש בכלל ולקמן מוכח דדוקא ר"ש היא ולא ר"מ: ואימא עד דאיכא שני שבטים דהתם שבט יהודה וכן מוכח קרא (דתני) [דכתיב] בקהל יהוד' וירושלי' [וירושלים] היינו שבט בנימין כדמוכח בפ' איזהו מקומן (דף נד): אלא אמר רב אחא בר יעקב מהכא הנני מפרך והרביתיך ונתתיך לקהל עמים. תימה דמייתי האי קרא דליכא למשמע מניה וה"ל לאתויי מההוא קרא דכתיב גוי וקהל גוים יהיה ממך כי זה הפסוק נאמר על לידת בנימין לבד ומהאי קרא מייתי בירושלמי כל שבט ושבט קרי קהל שנאמר גוי וקהל גוים יהיה ממך ועדיין לא נולד בנימין ומה שפי' רש"י בריחי יעקב ונתתיך לקהל עמים בשתי שעתיד לצאת ממני קהל ועמים לפי שאמר [לי] גוי וקהל גוים על מי אמר גוי לא על בנימין כשהוא אומר וקהל גוים הרי שנים אמור לבד מבנימין ושוב לא נולד לי בן אלא שעתיד א' משבטיי ליחלק ומעתה אותה מתנה אני נותן לך. מה שכתוב כשהוא אומר וקהל גוים הרי שנים דמשמע דיש ב' אחרים לבד מבנימין לא מוקהל קדריש דע"כ אבנימין קאי דהא מוכח מיני' רבא דשבט א' איקרי קהל אלא מגמים (קאי) קדריש:

מוסרת הש"ס

[ב] ב"ש כתב שהוא טעות סופר, [ג] [לעיל ג. ע"ש], [ד] [עיתוס' פב. וש"ע], [ה] [פסחים פ. מנחות טו.], [ו] [נ"ל בבית ה' לפני החצר], [ז] פסחים לב: יומות ז: זבחים לב: ע"ש, [ח] ת"כ פרשה ויקהל, [ט] [ויקהל ד], [י] בראשית לה, [יא] [שם].

רבינו חננאל

אמר מדבר גופיה נשמעינה דגמר מדבר דזקן ממרא. דכתיב כי יפלא ממך דבר מה להלן דבר ולא כל הגוף אף בהוראה דבר ולא כל הגוף והכי תניא בתוספת' הורו לבטל במקצת ולקיים מקצת הרי אלו חייבין שנא' דבר נאמר כאן דבר ונאמר להלן דבר מה דבר האמור להלן מקצתו ולא כולו אף האמור כאן מקצתו ולא כולו אתה אומר מקצתו ולא כולו או אינו אלא כולו ת"ל בין דם לדם ולא כל דם בין דין לדין ולא כל דין בין נגע לנגע וגו' [ב] וכהאי גוונא מפרש בסוף פ' אלו הן הנחנקין (פ"ז.): אמר רב יהודה אמר שמואל לעולם אין ב"ד חייבין עד שיורו בדבר שאין הצדוקין מודין בו פי' שהוא מדברי חכמים אבל צדוקין מודין בו פטור' מאי טעמא זיל קרי בי רב הוא. כלומר אין אלו ראוין להוראה ושוגגין קרובין למודיין הן אצל הוראה שהיה להן ללמוד ולא למדו. ואותיבנה ממתני' אי נמי מבריתא יש נדה בתור' אבל הבא על שומרת יום (פנויה) [פטור] אמאי והא כתיב יהיה לה מלמד שהיא [סופרת] אחד לאחד (ת"ל) [דכתי'] כל ימי זובה כמשכב נדתה יהיה לה וכל הכלי אשר תשב עליו [טמא יהיה] ותניא בסיפרא (פ"ח) מנין שהיא משמרת אחד לאחד ת"ל [טמא] יהיה. יכול כשם שהיא משמרת אחד לאחד כך תשמר שני לשני. ודין הוא מה אם הזב שאינו סופר אחד לאחד סופר שבעה לב'. זבה שהיא סופרת אחד לאחד אינו דין שתשמר שני לשני ת"ל יהיה לה אין לה אלא יום אחד. ודחינן מתני' כגון דהורו דכדרכה אסירא השומר' יום כנגד יום שלא כדרכה שרי' ואקשינן דשלא כדרכה נמי בהדיא כתב משכבי אשה דאלמא תרוייהו שוו ופרקינן כגון דאמר' גמר ביאה הוא דאסיר בשומרת יום כנגד [האי] סברא דהעראה בהדיא כתיב בה את מקורה הערה. והדרינן למימר כגון דאמר' הערא בשומרת יום כדרכ' אסירא בשלא כדרכה שריא. אקשינן אי הכי נדה נמי כלומר אמאי נקטת שומרת יום בנדה גופה יכולין לומר כדרכה הוא דאסירא דכתיב מקורה. ופרק' דאמר' כי כתיב הערא באשה דוה כתיב פ' דכתיב ואיש אשר ישכב את אשה דוה וגלה את ערוותה את מקורה הערה וגו' אבל בשומרת יום כנגד יום לא ומותר להערות בה אפ' כדרכה. אי בעית תימא לעולם דשרו גמר ביאה כדרכה בשומרת יום ודקאמרת הא כתיב יהיה לה לא פליגי עליה (מאי הוא) [מיהו] אמרי זבה אינה אסורה אלא ביום דכתיב כל ימי זוב טומאתה אבל בלילות שריא. פי' קי"ל דלא מקבעא זבה אלא סמוך לנדתה דכתיב על נדתה. השתא כיון דחזת דם יום ח' דבעיא לנטורי ט' וקשרו לה ליל ט' דהוא פלג יומו בההוא טעמא דאמינא. והיינו דקתני תנא שומרת יום. ואי קשיא לך אי הכי אפ' זבה (הם) [אין] הכי נמי (מאי הוא) [מיהו] כיון דתני יש נדה בתורה נקיט איסורא דסמיך לנדה ואילו קבינת זבה בתר הכי אתי: תא שמע יש שבת בתורה אבל המוציא מרשות היחיד לרשות הרבים פטור ואמאי והא כתיבא פי' ויצו משה ויעבירו קול במחנה. וגרסינן בפ' הזורק בשבת מכדי דריקה תולדה דהוצאה היא הוצאה גופא היכא כתיבא. א"ר יוחנן דאמר קרא ויצו משה ויעבירו וגו' משה היכא קאי במחנה לויה וכו' וממאי דבשבת קאי גמר העברה [העברה] מיום הכפורים וכו' 3) (וי"ל והא) [וקרי' בה] לא תעשה כל מלאכה. וגרסי' [בתלמוד] בני מערבא בתחלת שבועות ומנין שהוצאה קרויה מלאכה ר' שמואל בשם ר' יוחנן ויצו משה וגו' נמנעו מלהוציא מבתיהם לתת לגזברין ומלהוציא מידן להכניס ללשכה ר' חזקיה בשם ר' אחא שמע לה מהדא ולא תוציאו משא מבתיכם ביום השבת וכל מלאכה לא תעשו. וריאיתי ספרים שכתוב בהן אמאי והא כתיבא אל יצא איש ממקומו והא שבושא דספרי הוא דהך קרא בתחומי שבת מיירי. ופרקינן דאמר הוצאה אסירא הכנסה שריא. פי' דאגן מסברא ילפינן הכנסה: איבעית תימא דאמר הוצאה והכנסה אסירא. זריקה והושטה מרשות לרשות שריא: ת"ש יש עבודת כוכבים בתורה אבל המשתחוה פטור אמאי והא כתיב לא תשתחוה לאל אחר ופרקינן דאמר כדרכה אסורה. פי' כגון פעירה לפעור וזריקה למרקוליס שלא כדרכה שריא. פי' דקטעו בהא [קרא] איכא יעבדו הגוים האלה. ומפורש בפרק ד' מיתות (דף ס"א): איבעית תימא דאמר' השתחויה גופה דאסירא שיש בה פישוט ידים ורגלים הא השתחויה שאין בה [פיו"ר] שרייא. וקי"ל כדאמר רב יהודה אמר שמואל: (שייך לדף ד ע"ב) בעי רב יוסף היכא דהורו ב"ד אין חרישה בשבת פירוש איסורה מהו כיון דקא מודו בשאר מלאכות דאסור בשבת כביטול מקצת וקיום מקצת דמי והויא הוראה או דלמא כיון דעקרי לה לחרישה לגמרי כלעקור את כל הגוף דמי ואינה הוראה. ואתן למפשט דהוריה היא מדתניגן יש נדה בתורה אמאי והא עקרי דין שומרת יום כנגד יום לגמרי וש"מ. ודחינן דאמר' כדרכה אסירא וכו' כי רישא ולעולם לא עקרי לגמרי. ת"ש יש שבת בתורה כו'. ואמאי והא עקרי ליה לגמרי ודחינן דאמר' הוצאה אסירא כו' כי רישא ולעולם לא עקרי לגמרי. ת"ש יש עבודת כוכבים וכו' ולא אפשיטא בעיא דרב יוסף בהדיא: בעי ר' זירא היכא דהורו כי החרישה והקצירה מותרות בשבתות של שנה השביעית במאי טעו בהן קרא דכתיב ובימים השביעי תשבות בחריש ובקציר תשבות בזמן שהחרישה והקצירה מותרות בו אז נוהג איסורן [בשבת] אבל בשביעית דכתיב שדך לא תזרע וכו' לא אסירי מהו [הא] דקא מודו בשאר שני שבוע כביטול מקצת וקיום מקצת דמי והוי הוראה. או דלמא כיון דקא עקרי לה לשבתות דשביעית לגמרי כלעקור את הגוף דמי וליתא הוראה. ופשיט רבינא דהוראה היא מהא דתניא בתוספתא [סוף] סנהדרין המתנבא לעקור דבר מן התורה חייב. לבטל מקצת ולקיים מקצת ר' שמעון פוטר ובעבודת כוכבים אפ' אמר היום קיימת ומחר בטילה חייב. דאלמא כי האי גוונא כביטול מקצת וקיום מקצת דמי ש"מ. והא מתניתא מתרצתא בסוף אלו הן הנחנקין: **מתני'** הורו ב"ד וידע אחד מהן שטעו ואמר להן טועים אתם. פי' ולא האזינו אליו. או שלא היה מופלא של ב"ד שם פי' בשעת הוראה ואע"ג דמניינם שלם דאי בו משתלם מניינם מאי איריא מופלא אפ' כל דהו דכל עדת אמר רחמנא אלא כגון שהיו יותר מע"א או שהיה אחד מהע"א גר או ממזר או נתין או זקן או שלא ראה לו בנים. פטורין כלומר אין הורייתן הוריות דכל אלו אינן ראוים להיות מכלל אלו המורים שנאמר כאן ואם כל עדת ישראל ישגו ונאמר להלן ושפטו העדה מה להלן בעינן שיהו כולן ראויין להוראה דכתיב בהו והקל מעליך ונשאו אתך דבבתי דינין מרובין מיירי כדמפרש (בע"א סנהדרין) [ספ"א דסנהדרין] אף הני דליהוו כולהו ראויין להורייה. והא דתנן זקן ותרגומה שאין לו כבר תוחלת בנשים שכבר נסתבל החגב והופרה האבינה ומשום הכי לא חזי דהא בצירה ליה מאורייתא מצות פריה ורביה דלא קיים. ויש מפרשים מפני שאינו רחמני דלא מרחם אלא

ל) ור"ל דסס נמי מייתי הך ג"ש דדבר דבר לענין מלתא אחריתא. ב) עי' בפר"ח בשנת סס.